

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN SEBASTIEN CHIÈZE [ORANGE]
17 OKTOBER 1669
6726

Samenvatting: Huygens dankt Chièze voor de snaren die deze uit Rome heeft laten sturen. Wonderwel zijn ze aangekomen. Huygens waarschuwt dat antwoorden op brieven uit Orange door stagnering in de bezorging op zich kunnen laten wachten.

Over een antwoord van Chièze is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 265-266: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 59, pp. 49-50: onvolledig (<Vous connoissez ... en demander davantage.>).

— Worp 6, nr. 6726, pp. 254-255: onvolledig (<Vous connoissez ... en demander davantage.>).

— Rasch 2007, nr. 6726, pp. 1085-1087: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Claude-Marie de Lapie; François le Tellier (markies van Louvois); Jean Sauzin; Inigo Fernandez de Velasco; Willem III.

Plaatsen: Brussel; Castilië; Dieren; Franche-Comté; Holland; Italië; Lingen; Lyon; Orange; Rijswijk; Rome.

Glossarium: clavecin (klavecimbel); corde (snaar); luth (luit); tiorbe (theorbe).

Transcriptie

Copie.

¹À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 17e Octobre 1669.

Vous connoissez le village de Rijswijck à demie-lieue d'icy. La tour de l'église, qui est une belle *guglia*, semble pancher un peu d'un costé. La raison est, dit-on, qu'un jour (notez, un, et non davantage) une fiancée y entra pour se marier, qui estoit pucelle, et toute l'église en fut esmeue et esbranlée d'un si grand estonnement, que la tour en pâtit. Le mesme désastre a pensé arriver à ma maison, comme cinq paquets de cordes arrivées ont tesmoigné qu'une, une belle fois, une commision a réusci entre vos malheureuses mains, car après la fortune de vins, d'huiles et de microscopes ce succès se trouve miraculeux. Encor le Diable semble avoir pris la peine de s'en mesler à l'ordinaire, en escamottant un paquet de la demie douzaine dont vous parlez, et à tesmoigné son adresse en choisissant justement un de bleues. Sachons ce que cela veut dire, car pour Monsieur Sauzin je ne le crois pas assez fol pour apprendre à jouer du luth à l'aage où il est, s'il ne se veut prévaloir de l'exemple *del gran Condestable* de Castilla, qui est à Bruxelles Gouverneur des Païs Bas et de Bourgoigne, et y apprend à jouer du clavecin. Avez-vous jamais rien ouy de si plaisant?

Pour revenir à nos boyaux romains, que je juge fort bons ²à la veue, et dont je vous rens graces très-sérieuses: qu'est-ce qu'ils coustent et où voulez-vous que je vous fasse remboursser? *Bonum nomen sum*, et satisferay à tout avec promptitude, mais tout cecy n'est pour vous que ³ἀρχὴ ὀδίνων. ⁴Tournez le feuillet, vous y trouverez ce que cela veut dire en ⁵Latin, car pour le Grec je croy que vous y avez beaucoup moins d'application que le grand Connestable au clavecin. Je dis donc en mon Grec, que les peines que vous venez

---

1. Naam geadresseerde autograaf.

2. <à la veu ... qu'est-ce> autograaf.

3. Mattheus 24:8: 'Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὀδίνων.' Een verwante frase in Marcus 13:8: '...Ἀρχαὶ ὀδίνων ταῦτα.'

4. <Tournez> autograaf.

5. <Latin> autograaf.

de prendre, pour me faire venir de petites cordes de Rome, ne sont que ⁶*initia dolorum* (Math. 24:8, Marc. 13:8). Voyez les textes si vous sçavez quel livre est la Bible.

Pour vous achever de ⁷pendre, il me faut de cordes grosses de Lion, qui sont basses rouges, et sont | 266 | meilleures là qu'en Italie. Je vous supplie humblement de m'en faire achepter par quelque expert, qui sache les sortes qu'il faut depuis les plus déliées aux plus grosses pour la monture de luth et de tiordes. Je n'en détermine point la quantité, parce qu'après une venue qu'on pourra ordonner à discrétion, je verray si moy ou d'autres aurons à demander davantage.

L'interruption des ordinaires dont il a pleu à Monsieur de Louvoye de nous régaler pour son plaisir, a tant fait accumuler de paquets de lettres, que cela fait horreur. Je peux en avoir une vingtaine d'Orange, *et sic de cæteris*. Il ne faut pas s'attandre présentement à mes responses sur tout cela. Son Altesse ne vient que d'arriver d'un voyage de Dieren et de la Comté de Lingen et sera encor 3 ou 4 jours avant qu'on puisse entrer en conférence avec elle.

Itaque patienza, Signore, e state sani. Je baise très-humblement les mains à la chère consort, et suis à vous,

Constanter.

⁸Seroit-il pas bon que vous feriez teindre en robes rouges les noires que vous avez esté prendre sans ordre ni autorisation? ⁹*Quæ vos dementia cepit?*

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 17 oktober 1669.

U kent het dorp Rijswijk op een halve mijl van hier. De toren van de kerk, met een mooie ^Lspits,^J lijkt een beetje over te hellen naar één kant. De oorzaak is, zegt men, dat op een zekere dag (let wel: één en niet meer), een bruid, die nog maagd was, de kerk binnenkwam om te trouwen. De hele kerk was zo bewogen en aan het wankelen gebracht door een zo grote verwondering, dat de toren ervan te lijden had. Dezelfde ramp dacht ik dat mijn huis overkwam, toen vijf aangekomen pakjes snaren ervan getuigden, dat één keer, en niet vaker, een opdracht in uw ongelukkige handen met succes is uitgevoerd, want na het lot van de wijnen, oliën en microscopen is dit succes wonderbaarlijk. De duivel schijnt nog de moeite te hebben genomen zich met de post te bemoeien door één pakje van het halve dozijn waarover u spreekt te verduisteren, en heeft blijk gegeven van zijn gewiekstheid door juist één van de blauwe te kiezen. Wij weten wat dat betekent, want wat de heer [Jean] Sauzin betreft: ik acht hem niet dwaas genoeg om luit te leren spelen op zijn leeftijd, tenzij hij zich wil laten voorstaan op het voorbeeld ^Lvan de grote ¹⁰opperbevelhebber van Castilië,^J die in Brussel gouverneur der Nederlanden en de Franche-Comté is, en die er leert klavecimbel spelen. Hebt u ooit zoiets grappigs gehoord?

Maar om op onze Romeinse darmsnaren terug te komen, die mij op het oog zeer goed lijken en waarvoor ik u zeer hartelijk bedank: wat kosten ze en waar wilt u dat ik u laat terugbetalen? ^LMijn naam is goedheid^J en ik zal alles met spoed voldoen, ¹¹‘doch dit alles is voor u nog maar ^Lhet begin der weeën.’^J Draai dit blaadje om en u zult vinden wat dit in het Latijn betekent, want u hebt, denk ik, voor het Grieks nog minder

---

6. Mattheus 24:8: ‘Hæc autem omnia *initia sunt dolorum.*’ Huygens geeft het begin van het citaat in het Frans weer. Marcus 13:8: ‘...et fames *initium dolorum* hæc.’

7. <peindre>.

8. Postscriptum autograaf.

9. Vergilius, *Eclogæ*, II, 69: ‘A, Corydon, Corydon, *quæ te dementia cepit!*’ en VI, 47: ‘A, virgo infelix, *quæ te dementia cepit!*’

10. Inigo Fernandez de Velasco.

11. Mattheus 24:8: ‘Doch dit alles is *het begin der weeën.*’

geoeffend dan de grote bevelhebber voor het klavecimbel. Ik zeg u dus in mijn Grieks, dat de moeite die u zojuist hebt genomen om mij snaartjes uit Rome te bezorgen, slechts ¹²‘het begin van alle weeën is,’ zie Mattheus 24:8, en Marcus 13:8. Leest u die teksten als u weet wat de Bijbel voor een boek is.

Om u compleet op te hangen heb ik dikke snaren uit Lyon nodig, rode bassnaren, die beter zijn dan de Italiaanse. Ik verzoek u nederig een aantal te laten kopen door een deskundige, die de soorten kent, van de dunste tot de dikste, om op luit en theorbe aan te brengen. Ik bepaal nog niet de hoeveelheid, omdat ik, na een zending die men naar believen kan bestellen, zal zien of ik of anderen er nog meer zullen verlangen.

De onderbreking van de postdienst, waarop de ¹³heer van Louvois ons heeft willen trakteren tot zijn genoegen, heeft de stapels brieven zó doen groeien dat het verschrikkelijk is. Ik heb er misschien wel twintig uit Orange, ¹⁴en evenveel uit andere plaatsen. Men moet nu geen antwoord van mij verwachten op dit alles. Zijne ¹⁴Hoogheid is zojuist teruggekeerd van een reis naar Dieren en het graafschap Lingen en het zal nog wel drie of vier dagen duren voor men met hem in gesprek kan komen.

¹⁴Daarom geduld, mijnheer, en blijf gezond. Ik kus nederig de hand van uw dierbare ¹⁵gemalin en ben als altijd,

Constantijn [Huygens].

Zou het niet goed zijn als u een rood omhulsel zou laten schilderen op de zwarte [snaren], die u hebt aangeschaft zonder opdracht of machtiging? ¹⁶Welke waanzin heeft u aangegrepen?

---

12. Mattheus 24:8: zie boven. Marcus 13:8: ‘Dat is het *begin der weeën*.’

13. François Michel le Tellier, markies van Louvois.

14. Willem III.

15. Claude-Marie de Lapie.

16. Vergilius, *Eclogæ*, II, 69: ‘O Corydon, o Corydon, *welke waanzin heeft u aangegrepen!*’ en VI, 47: ‘O ongelukkige maagd, *welke waanzin heeft u aangegrepen!*’